

Insolvence a zajištění dluhu

I podle ustanovení § 2 písm. g/ insolvenčního zákona ve znění účinném před 1. lednem 2014 platilo, že pro účely uspokojení pohledávky v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka byl za zajištěného věřitele pokládán věřitel, jehož pohledávka je zajištěna majetkem, který náleží do majetkové podstaty, a to jen (pouze) zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, zajišťovacím převodem práva nebo postoupením pohledávky k zajištění anebo obdobným právem podle zahraniční právní úpravy. Jde, a i před 1. lednem 2014 šlo, o výčet taxativní.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 ICdo 61/2015, ze dne 11.11.2015)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce Ing. I. G., zastoupeného Mgr. K.Š., advokátem, se sídlem v Č.L., proti žalovanému Ing. A.K., se sídlem v D., jako insolvenčnímu správci dlužníka G. CHŘIBSKÁ s. r. o., zastoupenému Mgr. M.K., advokátem, se sídlem v D., o určení pořadí pohledávky, vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. 43 ICm 3005/2013, jako incidenční spor v insolvenční věci dlužníka G. CHŘIBSKÁ s. r. o., se sídlem v Ch., vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. KSUL 43 INS 104/2008, o dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 2. září 2014, č. j. 43 ICm 3005/2013, 104 VSPH 275/2014-55 (KSUL 43 INS 104/2008), tak, že dovolání se zamítá.

Z odůvodnění :

Rozsudkem ze dne 19. února 2014, č. j. 43 ICm 3005/2013-36, zamítl Krajský soud v Ústí nad Labem (dále jen „insolvenční soud“) žalobu (podanou 6. září 2013), kterou se žalobce (Ing. I. G.) domáhal vůči žalovanému (insolvenčnímu správci dlužníka G. CHŘIBSKÁ s. r. o.) určení, že pohledávka žalobce ve výši 345.267 Kč, přihlášená do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka, je zajištěna majetkem dlužníka (bod I. výroku). Dále uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení částku 12.467,84 Kč (bod II. výroku).

Insolvenční soud dospěl po provedeném dokazování k závěru, že nevykonatelná pohledávka žalobce [vycházející z dohody o obchodní spolupráci a vyrovnání závazků a pohledávek ze dne 3. března 2005, uzavřené mezi žalobcem a dlužníkem (dále jen „dohoda“)] není zajištěnou pohledávkou (žalobce není zajištěným věřitelem), jelikož nejde o žádný z případů taxativně vypočtených v ustanovení § 2 písm. g/ zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění účinném od 1. ledna 2014. K tomu odkázal též na důvodovou zprávu k vládnímu návrhu novely insolvenčního zákona který projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 6. volebním období (2010 - 2013) jako tisk č. 929/0 [přijaté posléze s účinností od 1. ledna 2014 jako zákon č. [294/2013](#) Sb., kterým se mění zákon č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. [312/2006](#) Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů], uváděje, že změna dikce § 2 písm. g/ insolvenčního zákona toliko potvrdila, že tam provedený výčet byl výčtem taxativním i před 1. lednem 2014.

K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 2. září 2014, č. j. 43 ICm 3005/2013, 104 VSPH 275/2014-55 (KSUL 43 INS 104/2008), potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok) a uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení částku 4.114 Kč (druhý

výrok).

Odvolací soud - vycházejí rovněž z ustanovení § 2 písm. g/ insolvenčního zákona - přitakal insolvenčnímu soudu v závěru, že dohodu uzavřenou mezi žalobcem a dlužníkem (G. CHŘIBSKÁ s. r. o.) nelze přiřadit žádnému ze zajišťovacích prostředků taxativně vyjmenovaných v ustanovení § 2 písm. g/ insolvenčního zákona (ve znění účinném před i po 1. lednu 2014).

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (tedy, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř.) a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Konkrétně dovolatel míní, že insolvenční zákon ve znění účinném do 31. prosince 2013 nevyklučoval ujednání zajištění v jiné formě než uvedené v ustanovení § 2 písm. g/ insolvenčního zákona, s tím, že vzhledem k principu legitimního očekávání mu nelze klást k tíži změnu zákonného ustanovení v době, kdy (jsa přesvědčen o demonstrativnosti výčtu), své nároky zajistil způsobem, který považoval za korespondující ustanovení § 2 písm. g/ insolvenčního zákona.

Dovolatel má dále za to, že soudy měly „respektovat vůli stran při uzavírání dohody směřující k zajištění závazku“ a posoudit dohodu případně jako smlouvu o zřízení zástavního práva ke zboží nacházejícímu se ve skladu dlužníka, k čemuž dodává, že výklad podaný soudy je v rozporu se základní zásadou insolvenčního řízení uvedenou v § 5 písm. c/ insolvenčního zákona, jež zakazuje omezit práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení. Dovolatel je proto přesvědčen, že s jeho pohledávkou mělo být nakládáno jako se zajištěnou.

Žalovaný ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout, máje napadené rozhodnutí za správné a zdůrazňuje, že výčet možných způsobů zajištění v ustanovení § 2 písm. g/ insolvenčního zákona je úplný a pohledávka dovolatele v insolvenčním řízení není zajištěna.

S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. ledna 2014 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. května 2014, sen. zn. 29 ICdo 33/2014, uveřejněné pod číslem 92/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, které je dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu).

Nejvyšší soud má dovolání za přípustné podle § 237 o. s. ř., když otázka, zda výčet zajišťovacích prostředků byl v ustanovení § 2 písm. g/ insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. prosince 2013, výčtem taxativním, v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 2 písm. g/ insolvenčního zákona pro účely tohoto zákona se rozumí zajištěným věřitelem věřitel, jehož pohledávka je zajištěna majetkem, který náleží do majetkové podstaty, a to

zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, zajišťovacím převodem práva nebo postoupením pohledávky k zajištění anebo obdobným právem podle zahraniční právní úpravy.

V této podobě platilo uvedené ustanovení od přijetí insolvenčního zákona do 31. prosince 2013. Bodem 2. článku I části první zákona č. [294/2013](#) Sb. bylo s účinností od 1. ledna 2014 v § 2 písm. g/ za slova „a to“ vloženo slovo „jen“, k čemuž se v důvodové zprávě k vládnímu návrhu této novely (jenž byl následně přijat co do dotčeného ustanovení v nezměněné podobě) uvádí:

„Změna (doplnění) § 2 písm. g/ insolvenčního zákona má za cíl potvrdit, že výčet přednostně uspokojovaných zajištění v tomto ustanovení je výčtem taxativním, bez zřetele k tomu, že vnitrostátní úprava zná nebo bude znát i jiné typy zajištění, jež ovšem podle své povahy právo přednosti nezasluhují (a jejich prosazení v insolvenčním řízení by naopak smysluplné řešení dlužníkovra úpadku mařilo). Srov. např. § 2045 a násl. zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku (dále jen ‚nový občanský zákoník‘). Úvahy o možném rozšíření ‚práva přednosti‘ je pro účely úpadkového práva vždy nutné vést ve spojení s posouzením, zda prosazovaná míra ‚přednosti‘ té které zájmové skupiny věřitelů ve skutečnosti nepovede k nevratnému poškození smyslu a účelu insolvenčního řízení, jež má sloužit především jako předvídatelný a spravedlivý proces poměrného uspokojení nezajištěných (obecných) věřitelů dlužníka.

Podle doplnění textu § 2 písm. g/ insolvenčního zákona se zajištěním pro potřeby insolvenčního zákona rozumí pouze tam vyjmenované zajištění, ne již například (typicky) dohoda o srážkách ze mzdy, která je v novém občanském zákoníku výslovně považována za zajištění (§ 2045 a násl. nového občanského zákoníku). Dohoda o srážkách ze mzdy se svou povahou spíše blíží utvrzení a její masové použití by mohlo negativně ovlivnit využitelnost oddlužení formou splátkového kalendáře. Jelikož je nicméně takováto dohoda zajištěním podle hmotného práva, rozšiřují se blokační účinky § 109 odst. 1 písm. b/ i na ni tak, aby nemohlo dojít k tomu, že věřitel, který nebude podle insolvenčního zákona věřitelem zajištěným, své zajištění přesto prosadí. “

Na tomto místě Nejvyšší soud podotýká, že jako východiska, na nichž spočívá i jeho rozhodovací činnost, přejímá závěry formulované k výkladu právních norem Ústavním soudem již ve stanovisku jeho pléna ze dne 21. května 1996, sp. zn. Pl. ÚS-st.-1/96, uveřejněném pod číslem 9/1997 Sbírký náleží a usnesení Ústavního soudu. Tam Ústavní soud vysvětlil, že vázanost soudu zákonem neznamena bezpodmínečně nutnost doslovného výkladu aplikovaného ustanovení, nýbrž zároveň vázanost smyslem a účelem zákona. V případě konfliktu mezi doslovným zněním zákona a jeho smyslem a účelem je důležité stanovit podmínky priority výkladu e ratione legis před výkladem jazykovým, podmínky, jež by měly představovat bariéru možné libovůle při aplikaci práva. Tamtéž Ústavní soud dodal, že smysl a účel zákona lze dovodit především z autentických dokumentů vypovídajících o vůli a záměrech zákonodárce, mezi něž patří důvodová zpráva k návrhu zákona (uvědomuje si skutečnost, že ze souhlasu zákonodárce s osnovou návrhu lze pouze presumovat i jeho souhlas s jejími důvody) a dále z argumentace přednesené v rozpravě při přijímání návrhu zákona. Smysl a účel zákona lze dále dovodit z pramenů práva. Při aplikaci právního ustanovení je nutno prvotně vycházet z jeho doslovného znění. Pouze za podmínky jeho nejasnosti a nesrozumitelnosti (umožňující např. více interpretací), jakož i rozporu doslovného znění daného ustanovení s jeho smyslem a účelem, o jejichž jednoznačnosti a výlučnosti není jakákoliv pochybnost, lze upřednostnit výklad e ratione legis před výkladem jazykovým. Srov. shodně např. též důvody rozsudků velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. října 2008, sp. zn. 31 Odo 495/2006 (jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 45/2009 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek), ze dne 8. září 2010, sp. zn. 31 Cdo 1693/2008 (jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 34/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek), ze dne 9. března 2011, sp. zn. 31 Cdo 4545/2008 (jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 84/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek) a ze dne 9.

října 2013, sp. zn. 31 Cdo 3881/2009 (jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 10/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Výčet zajišťovacích prostředků obsažených v ustanovení § 2 písm. g/ insolvenčního zákona ve znění účinném před 1. lednem 2014 nevzbuzuje ani v rovině jazykového výkladu ani v rovině výkladu e ratione legis pochyb o tom, že co do „práva přednosti“, jež se z něj podává pro takto zajištěné věřitele, je výčtem taxativním (úplným), bez zřetele k tomu, zda v mimoinsolvenčních poměrech existují i jiné zajišťovací prostředky. Řečené dokládá výše citovaná důvodová zpráva (potvrzující záměr zpřesnit text již platného pravidla, nikoli snahu toto pravidlo změnit) a pochybnosti nesdílí ani literatura (srov. např. dílo Hášová, J. a kol.: Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 13).

Obdobným způsobem bylo vykládáno v poměrech upravených zákonem č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“), též ustanovení § 28 odst. 1 ZKV, jež za „oddělené věřitele“, kteří mají právo, aby jejich pohledávka byla uspokojena ze zpeněžení věci, práva nebo pohledávky, jimiž byla zajištěna, považovalo věřitele pohledávek, které byly zajištěny zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, převodem práva dle § 553 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“) nebo postoupením pohledávky dle § 554 obč. zák. V rozsudku ze dne 31. července 2008, sp. zn. 29 Odo 1194/2006, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 1, ročník 2009, pod číslem 12, Nejvyšší soud při výkladu onoho ustanovení uzavřel, že tam obsažená úprava je úpravou kogentní a výčet situací, kdy lze konkursnímu věřiteli přiznat postavení odděleného věřitele, je taxativní.

Princip legitimního očekávání tedy dovolateli nesvědčil (s přihlédnutím k posledně označenému rozhodnutí mohl nejvýše legitimně očekávat, že výklad § 2 písm. g/ insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. prosince 2013, bude podán ve stejném duchu jako výklad § 28 odst. 1 ZKV).

Lze tedy shrnout, že i podle ustanovení § 2 písm. g/ insolvenčního zákona ve znění účinném před 1. lednem 2014 platilo, že pro účely uspokojení pohledávky v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka byl za zajištěného věřitele pokládán věřitel, jehož pohledávka je zajištěna majetkem, který náleží do majetkové podstaty, a to jen (pouze) zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, zajišťovacím převodem práva nebo postoupením pohledávky k zajištění anebo obdobným právem podle zahraniční právní úpravy. Jde (i před 1. lednem 2014 šlo) o výčet taxativní.

Poukaz dovolatele (pro účely vymezení otázky, jež měla založit přípustnost dovolání) na základní zásadu insolvenčního řízení vyjádřenou v ustanovení § 5 písm. c/ insolvenčního zákona (jež určuje, že nestanoví-li tento zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce), zjevně též neobstojí, jelikož dovolatel nemá pro účely uspokojení pohledávky v insolvenčním řízení postavení zajištěného věřitele proto, že mu je nepřiznává insolvenční zákon, nikoli proto, že by jeho práva omezil insolvenční soud svým rozhodnutím nebo insolvenční správce svým postupem.

Ve světle výše uvedeného pak nemůže dovolatel uspět ani s poslední námitkou týkající se porušení základních zásad insolvenčního řízení (konkrétně zákazu omezení práv věřitele nabytých v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení).

Zbývá dodat, že závěr, že jakákoli část dohody (z 3. března 2005) byť i jen vzdáleně nepřipomíná ujednání o smluvně zřízeném zástavním právu (srov. § 152 a násl. obč. zák., ve znění účinném v době uzavření dohody) ani jakýkoli jiný prostředek zajištění z těch, jež jsou taxativně vypočteny v § 2 písm. g/ insolvenčního zákona (ve znění účinném před i po 1. lednu 2014), je zcela zřejmý.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d písm. a/ o. s. ř.).

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- [Spotřebitel](#)
- [Náležité odůvodnění jako procesní záruka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Poučení účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Právní otázka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Moderace nákladů](#)
- [Dovolání](#)
- [Procesní společenství účastníků](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Odpovědnost za škodu](#)